

20. YÜZYIL BAŞLARINDA ENEZ (INOZ) VE ÇEVRESİNDE ÇETECİLERE YARDIM FAALİYETLERİ

SUPPORTING GUERILLAS' ACTIONS IN ENEZ (INOZ) AND SURROUNDINGS' IN EARLY 20TH CENTURY

Hürü SAĞLAM TEKİR*

ÖZET

Osmanlı'nın Balkan coğrafyasına yakın bir noktada, deniz ile bağlantısı bulunan Enez limanı ve çevresinde 1900'lerde bazı asayiş olayları meydana gelmiştir. Asayiş olayları aslında nehir vasıtasıyla çetecilere yardım eksenlidir. Meydana gelen hareketlilik yöneticilerin dikkatini çekmiş, bazı tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle bu eşkıyalık hareketleri çete faaliyetlerine adım olma yolunda önem arz etmektedir. Nehir vasıtasıyla silah kaçakçılığının yapılmaya çalışılması bölgede faaliyet gösteren çetelerin bu hareketlerdeki baş argümanı konumundadır. Bu araştırmada arşiv belgeleriyle Enez bölgesinde çeteleşme faaliyetlerine yardım hadiseleri ve idarecilerin aldığı ya da almaya çalıştığı tedbirler üzerinde örnek olması hasebiyle durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı Devleti, İnöz (Enez) Limanı, Güvenlik, Asayiş

ABSTRACT

Ottoman Empire faced domestic security problems in the Enez Port and its surroundings near point in Balkans geography, which beared on sea in the 19th century. These problems were the movements which were intended to help guerillas through using river transportation. In 1900s movements which were happened in the city of Enez and port surroundings had been caught to administrator's attention and needed to take some precautions. The role of these movements was an important factor in the rise of guerillas' actions. So that this study, through analyzing archive documents, explores security conditions in Enez surroundings and how safety precautions provided.

Key Words: Ottoman Empire, İnöz (Enez) Port, Safety, Public Security, Guerillas' Actions

*Arş. Gör., Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, hrsaglam@gmail.com

1. ENEZ COĞRAFYASI

Enez, Marmara Bölgesi'nin Ergene bölümünde Edirne iline bağlı bir ilçedir. Topraklarını doğuda aynı ilin Keşan İlçesi, Güneyde Ege Denizi, Batıda Yunanistan toprakları, kuzeyde Edirne'nin İpsala ilçesi çevirir. Enez ilçesinin en batısını Meriç deltası meydana getirir (Özey, 2002, s. 31). Yakın zamanda oluşan bu delta, bugün de gittikçe büyümektedir. Delta üzerinde bazı göller de vardır. Enez kasabasının yanı başında Dalyan Gölü, daha güneyde Bücürmene Gölü, kasabanın kuzeyindeki Gala Gölleri bugünkü sınırlarımız içinde kalırken, Meriç deltasında bulunan göllerden dört tanesi ise deltanın siyasal sınırlarımız dışında kalan kesiminde, yani Yunanistan topraklarındadır (Yeni Hayat Ansiklopedisi, 1973, s. 1169-1170).

Enez Osmanlılar tarafından fethedilmeden önce Cenevizlilerin elinde idi. 1456'da Has Yunus Bey komutasındaki donanma Kuzey Ege'de Ceneviz elindeki Taşoz Adası ile Enez'i almak üzere Gelibolu'dan sefere çıkarak Enez önüne gelmiş, Fatih Sultan Mehmet'in kendisi de orduyla Edirne'den yola çıkarak Enez hisarını karadan kuşatmış ve almıştır (Umar, 2003, s. 183). Bugün kıyıda içeride kalan Enez kurulduğu zaman Trakya'nın önemli bir limanı idi. 14. Yüzyılın sonunda kalabalık bir şehir olan Enez, Ege Adaları ile Trakya arasındaki ticareti kendi bünyesinde toplamıştır. 19. Yüzyılın başında burada yün, devetüyü, pamuk, deri, ipek, balmumu, kıl, bakır üzerine oldukça büyük bir ticaret yapıyordu. Küçük çapta gemiler Meriç'ten Edirne'ye kadar gidiyordu. Arka arkaya olan savaşlardan, istilalardan Enez ilçesi de nasibini almıştır (Yeni Hayat Ansiklopedisi, 1973, s. 1169-1170).

Enez, Meriç Nehri ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle Meriç Nehri hakkında bazı bilgiler vermek gerekir. Balkanlar'dan, Filibe taraflarından hareket eden Meriç Nehri İpsala'ya yakın bir noktada iki kısma ayrılarak iki koldan Ege Denizi'ne dökülür; ilki Yunanistan'dan, diğer kolu ise İnöz (Enez) yakınlarından denize karışır. [Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)- Meclis-i Vala, 43/9]

"...Filibe havalisinden cereyan ederek İnöz sahilinden bahre münsab olan nehr-i Meric mecra-yı kadiminden udul İpsalaya karib mahalden ikiye ayrılarak bir şubesi mülk-i 'atikinden deryaya cereyan ve biri dahi İnöz limanı derunundan sebt etmekte olduğuna binaen....." [BOA-Meclis-i Vala, 43/9].

Meriç Nehrinin Edirne- Benderinöz'e kadarki kısmı 213000 zira' uzunlukta- dır. Bu mesafe dört kısma ayrılmıştır. İlki Edirne-Dimetoka arasında, ikinci kısım Dimetoka'dan Ergene Nehrinin Meriç Nehri'ne kadar dökülen kısım, üçüncü kısım da Ergene Suyu Boğazından Kavak Korusu mesafesine kadardır. Son kısım ise Kavak Korusundan İnöz'e kadar uzanmaktadır. [BOA-İrade Mesail-i Mühimme (İ.MSM), 84/2408].

2. 19. YÜZYILDA BALKANLARIN GENEL DURUMU

Enez ile ilgili kısa bilgiden sonra coğrafyanın siyasi durumunu da kısaca hatırlamak yerinde olacaktır. 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin genelini etkileyen siyasi ve sosyal kargaşalar Enez civarını da etkilemiştir.

Modern tarihin en temel olgularından olan milliyetçilik, içinde bulunduğu doğal, ekonomik, siyasi ve kültürel ortamlardan etkilenerek farklı yerlerde, farklı görünümde olmuştur. Bu farklılığın en derinden hissedildiği yerlerden biri de Balkanlardır. Balkan coğrafyası milliyetçiliğin gelişmesine uygun zemin oluşturmasının yanı sıra kültürel ve jeopolitik konumu dolayısıyla gerek Osmanlı Devleti ve gerekse Avrupalı Büyük Güçler açısından özel bir önem taşımaktadır. Bu özel önemin de etkisiyle Osmanlı Devleti, içinde barındırdığı ulusların birer birer bağımsızlıklarıyla sonuçlanan isyan hareketlerini bastıramaz duruma gelmiştir (Yetim, 2011, s. 294).

1900'lü yıllar Osmanlı Devleti'nimeşgul eden bazı sorunlar dönemidir ki bunlardan ilki Makedonya sorunudur (Saatçi, 2002, s. 108-110).Balkanlarda yaşanan siyasi hadiseleri Ayastefanos Antlaşmasına kadar götürmek mümkündür. Bu antlaşmayla Bulgaristan'ın sınırları içine Makedonya'nın da katılması ve Sırbistan'ın bağımsızlığını alması, bağımsız Sırbistan'ın ilk günden itibaren topraklarını devamlı genişletmeye çalışması, Berlin Antlaşması'nın Bulgaristan'da yarattığı hayal kırıklığı ve nihayet Yunanistan'ın Osmanlı Devleti aleyhine toprak kazanmak gayesi Balkan Savaşları'nın sebepleri olarak görülebilir (Halaçoğlu, 2002, s. 296).

Bölgenin etnik çeşitliliği sorunun ortaya çıkmasında başlıca neden olmuştur. 1878'de imzalanan Berlin Antlaşmasının 23. maddesiyle Makedonya'da ıslahat yapılması istenmiş böylece büyük devletlerin Makedonya'ya karışma hakkı doğmuştur. Makedonya'da ilk olarak Bulgaristanhareketi görülmektedir. Bulgaristan, bu bölgeyi egemenliğine almak için "Makedonya Komitesi"ni kurmuştur. Bu gelişme bölgede hak iddia eden Yunanistan ve Sırbistan için örnek teşkil etmiş, buna benzer komiteler meydana getirmişlerdir. Bundan böyle bölge sürekli bir kaynaşma ve sorunlar diyarı halini almıştır. 1902'de bölgede ilk büyük ayaklanma meydana gelmiş, ayaklanmayı zorla bastıran Osmanlı Devleti bölgede reform hareketlerine girişmiştir. 1903 yaz aylarında Balkanlar kanlı olaylara sahne olmaya başlamış, bu olaylar Balkan Savaşları'nın başlıca nedeni olmuştur (Uçarol, 2010, s. 467-476).

Makedonya sorununun ardından ortaya çıkan bir başka sorun da Bosna-Hersek sorunudur. Osmanlı-Avusturya sorunu olarak başlamış, ancak kısa zamanda Büyük Devletleri de karşı karşıya getiren ve bloklararası güç mücadelesine yol açan bir Avrupa bunalımı haline gelmiştir. Bu da Balkanlardaki durumu daha da karıştırmıştır. Bulgaristan Avusturya'ya güvenerek

Avusturya'nın Bosna-Hersek'i topraklarına kattığı gün, yani 5 Ekim 1908'de bağımsız olmuştur. Bulgaristan'ın ardından Girit Meclisi de adanın Yunanistan'a bağlandığını ilan etmiştir (Uçarol, 2010, s. 467-476).

3. ENEZ LİMANI VE ÇEVRESİNDE GÜVENLİK MESELESİ

Yukarıda kısaca izah edilen gelişmeler Osmanlı Devleti tebaası olan gayrimüslimleri yakından ilgilendirmektedir. Milli kökenlerinde yaşanan gelişmelere yardım etmek için çaba harcamışlardır. Enez hem coğrafya olarak bölgeye yakındı hem de etnik bakımdan yaşayanlar bölge halkındandı. Bölgenin gayrimüslimahalisi bu nedenle yaşanan siyasi mücadelede tarafsız kalmayarak, Osmanlı Devleti aleyhine faaliyet göstermişlerdir.

Enez, Meriç Nehri'nin Ege Denizi'ne döküldüğü nokta dışında nehir vasıtasıyla Yunanistan ile de bağlantılıdır. Nehir üzerinde yapılan taşımacılık ticari olduğu kadar siyasi, sosyal, kültürel bakımlardan da Enez'in balkan coğrafyası ile ilişkisini sağlayan en önemli unsurdu.

Deniz güvenliği kara güvenliğine nazaran daha meşakkatlidir. Çünkü engin denizde ne ile karşılaşacağınız belli olmaz. Osmanlılar deniz sınırlarına ulaşınca deniz güvenliği ile de ilgilenmeye başladılar. Ancak burada söz konusu özel bir alanın muhafazasıdır. Bunun güvenliği de yaşanan coğrafyada meydana gelen siyasi hadiselerle ilgilidir.

Osmanlı Devleti 1215 Zilkade sonu/15 Mart 1800'de Akdeniz sahillerinin oldukça geniş bir bölümünde güvenlik temelli bazı tedbirler almak durumunda kalmıştır. Söz konusu alan Kapana Burnu, Büyük Kemikli, Üçbab Limanı, İnöz (Enez) ve Eskicar, Şahinci Kaleleri ile Kaynarca ve Makbela Burnu ile diğer mahalleri kapsamaktadır. Buralarda iki nedenden dolayı karakol kurulması ön görülmüştür: İlki güvenlik açısından, ikincisi ise düğün, doğum, gibi ahaliye duyurulması gereken haberlerin ilanı için. Kurulacak bu karakollara top konulması ve düzenlenmesi lazım görülmüş, mahallerin muhafazası için aylık değişmek şartıyla etraf kazalardan yeterli miktarda asker tayini uygun bulunmuştur [BOA- Cevdet Askeriye (C.AS), 1850].¹

¹...sevahil-i bahr-ı sefidde Kapana Burnu ve Büyük Kemikli ve Üçbab limanı ve Eskicar, İnöz ve Şahinci Kal'aları ve Kaynarca ve Makbale Burnu ve nam mahallere merasim-i hürrem ve ihtiyata riayeten karakollar nasb ve tayini ve toplarının vaz'ı ve tanzimi lazımeden olmağla etraf kazalardan her bir mahalle mikdar-ı kifaye asakir tayini mah-be-mah tebdil olunmak şartıyla karakol olarak irsaliyle muhafazalarına... [BOA- Cevdet Askeriye (C.AS), 1850]

Bu kararları müteakiben Bahr-ı Sefid Boğazı Muhafızı Hassa silahşörlerinden Hadımzade Osman Beğ'eadı geçen kazaların her an savaşa hazır bulunması gerektiği, gecikmeksizin gerekli olan mahallere gidilmesi ve muhafazalarına başlanması konusunda bir emir yazılmıştır. Bu emir sureti Rikab-ı Hümayun Tatarlarından (ulak) Muhammed'in mübaşeretıyla hem Dimetoka kazası hem de İsaliye kazası Kadı Defteri'ne kayd olunmuştur. Çünkü bu emir sureti başta kazaların yöneticisi olmak üzere tüm beldeyi ilgilendiren bir konuyu içermektedir. Özellikle etraf kazalardan asker alınması hususu bu emre istinaden gerçekleşecektir. Emir suretleri deftere kaydedilmek dışında başka bir muamele daha görmüştür ki o da emir suretinin beldenin önde gelenleri ve ahali karşısında okunmasıdır. Aslında yapılan işlem ahaliye toplu duyurudur. Böylelikle herkes haberdar edilmiş, devletin talepleri halka ilan edilmiştir. Söz konusu emirde bu kazaların Akdeniz sahilleri olması nedeniyle eskiden beri karakol tayiniyle muhafaza edildiği, yeni karakollarının ihdas edilmesiyle de güvenliğin gece gündüz muhafazasına dikkat olunması bildirilmiştir (BOA-C.AS, 1850).²

Enez Limanı ve çevresinin asıl güvenlik sorunu 1905'lerden itibaren gündeme gelmiştir. Bu tarihler Osmanlı Devleti'nin Balkan Coğrafyasında sıkıntı yaşadığı dönemlerdir. Balkan Savaşları öncesinde bölgede yaşanan hareketlilikte Enez çevresinden yardımlar yapıldığı dikkat çekmektedir. 3 Eylül 1905'te Edirne Valisi tarafından Dahiliye Nezareti'ne bir tahrirat gönderilmiştir. Tahriratta Enez Kazasındaki korulukta –Kavak Korusu- fıstanlı, şapkalı, tanınmayan ve bilinmeyen bazı kişiler görüldüğü belirtilerek bu kişilerin şüpheli olduklarına vurgu yapılmıştır. Bölgede gezen şüpheli kişiler yardımıyla bazı Rum köylerine tüfek ve cephane dağıtıldığı bilgisi can alıcı noktadır. Bu kişiler arasında İnözlü Kaptan Kiryako adlı bir Rum gemici başrol oyuncularından biridir. Gemicilik yapan, su yolu ulaşımını iyi bilen Kiryako, kayığındaki kaçak barut ve cephane ile İmroz'dan Yunanistan'a firar etmiştir. Buna ilaveten Kiryako'nun ayrıca İnöz'ün Dragodina ve Kanlı-

²...rikab-ı hümayun kaymakam-ı ali makam mektubi tatarlarından Muhammed kulları yediyle İsaliye kazası mahkemesine lede'l-usûl ve'l-kayd cümle ayan ve ahaliyi muvacehesinde kıraat ve mezamin-i münifeleri i'lan ve işâha kaza-yı mezbur sevahil bahr-ı sefid olmağla öteden beri karakol tayiniyle muhafazasına dikkat olunub bu defa dahi müceddeden karakol tayiniyle leyl-ü nehar muhafazalarına ikdam ve gayret...(BOA-C.AS, 1850)

çayır taraflarındaki sahillerde de barut ihraç ettiği tespit edilmiştir[BOA-Bab-1 Ali Evrak Odası (BEO), 3135/235080].³

Yaşanan gelişmelere dair tespitİnöz Kaymakamlığı tarafından yapılmıştır. Kaymakamlık Dedeagaç Yunan Başkonsolos Vekilinin Keşan'a yaptığı yolculuk esnasında İnöz Kazasından geçtiğini, söz konusu şüpheli şahısların bu seyahat esnasında görüldüğünü belirlemiştir. Konsolos vekilinin seyahati aslında bir nevi kamuflemdir. Konsolos vekilinin bu seyahat esnasındaki silah ithalatı talebi ile şüpheli şahısların görülmesi arasında bir bağlantı olduğu, bu talebin arkasındaki amacın Rum ahaliyi silahlandırmak, bu konuda mesai harcamak ve teşvikatta bulunmak olduğunun anlaşıldığı eklenmiştir. Belgede yapılan diğer tespitler ise Bulgar ahalinin az olduğu, İnöz mevkisinin öneminin pek anlaşılmadığı, bu nedenle de şimdiye kadar İnöz Kazasında sadece bir bölük asker olduğu yönündedir (BOA-BEO,3135/235080).⁴

Yapılan durum tespitine istinaden bu tür hareketlerin önlenmesi için ne gibi tedbirler düşünülmüştür? sorusu için ilk adım Dedeagaç Mutasarrıflığından gelmiş, mutasarrıflık bu konuda çeşitli önerilerde bulunmuştur. Dedeagaç merkezli olmak üzere Gelibolu Ma'araz Körfezi'nden Gümilcine ve Karaagaç Limanına kadar uzanan sahil ile bu sahile çok yakın bir mevkide bulunan Semadirek Adası'nın korunmasını sağlamak üzere gezici bir karakol vapurunun biran önce tayin edilerek bölgeye gönderilmesi Dedeagaç Mutasarrıflığının önerisidir. Bahsedilen alan oldukça geniş bir sahili kapsamaktadır (BOA, BEO, 3135/235080).⁵

³İnöz kazasındaki koruda şu günlerde fıstanlı ve şapkalı ve müselleh eşhas görüldüğü ve bunlar marifetiyle bazı Rum köylerine tüfenk ve cephaneye dağıldığı kayığında kaçak barut ve cephaneye olub mukaddema sefinesiyle İmroz'dan Yunanistan'a firar eden İnözlü Kapudan Kıryako tarafından bu kere İnöz'ün ve Kanlıçayır taraflarındaki sevahiline barut ihraç edildiği... [BOA-Bab-1 Ali Evrak Odası (BEO), 3135/235080]

⁴...Dedeagaç Yunan Başkonsolos vekilinin kaza-i mezkurdan geçerek Keşan'a gittiği bir sırada eşhas-ı merkumenin görülmesi ve icra-yı nariye idhalatı celb-i nazarı dikkat olub bu aralık konsolosun Rum ahaliyi silahlandırmak üzere sarf-ı mesai ve icra-yı teşvikat edegeldiği de mahsus olduğundan bahisle Bulgar ahali pek az olması hasebiyle şimdiye kadar ehemmiyet-i mevkı'yyesi ...görünen İnöz Kazası'nda bir bölük asakir-i nizamiye ikamesi... (BOA-BEO,3135/235080)

⁵... merkezi Dedeagaç olmak ve Gelibolu ve Ma'araz Körfezi'nden Gümilcine ve Karaagaç Limanına kadar imtîdâd eden sevahil ile Semadirek Adası'nın tarassudat-ı daima altında bulundurmak üzere de seriü'l-seyr bir karakol vapurunun bir an evvel tayin ve izam kılınması Dedeagaç Mutasarrıflığından izbar olunmağla ... (BOA, BEO, 3135/235080)

Edirne Vilayetinden yapılan bu tahrirataistinden gelen cevap yazıları 30 Temmuz 1323/12 Ağustos 1907'yi işaret etmektedir. Cevabi yazıda eşkıya tecavüzleri ile barut ve silah ithalatının yasaklanması konusunda İnöz'e asker yerleştirilmesinin Başkomutanlık tarafından İkinci Ordu-yı Hümayun Kumandanlığına tebliğ edildiği belirtilmiştir. Sahilin korunması amacıyla istenen vapura karşılık Selanik'te iki, Taşoz'da bir gezici torpidogeçer⁶ hümayun bulunduğu, Gelibolu ve Ma'araz Körfezinden Karaağaç Limanına kadarki sahilin Taşoz'daki torpidogeçer hümayun ile korunması için Selanik Komodorluğu'na⁷ gerekli tebligatın Bahriye Nezareti tarafından cevaplandırıldığı bilgisi verilmiştir [BOA- Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi (DH.MKT), 1192/33].⁸

Ancak eşkıyalık ve silah kaçakçılığının önlenmesi hususunda İnöz'e asker yerleştirilmesine dair önerilere İkinci Ordu Kumandanı Birinci Ferik Nasır Paşa'nın 6 Ağustos 1323/19 Ağustos 1907'de gönderdiği tahrirat ile pek olumlu bakmadığı anlaşılmaktadır. Dedeğaç Kumandanlığının soruşturması sonucunda söz konusu Rum köylerinin silahlandırılmasının önlenmesi için İnöz Kazasına bir bölük asker yerleştirilmesi uygun bulunmamıştır. Ayrıca sahil olan kazadan yasak eşya ve zararlı maddelerin ithalinde kayık veya mavna gibi deniz vasıtaları kullanıldığı, Gelibolu'dan Karaağaç limanına kadar uzanansahilin seyir halindeki bir vapurla korunması halinde bu türden hareketlerin önlenebileceği şeklinde bir cevap verilmiştir. Yani, hem asker yerleştirilmesi hem de torpidogeçer talebi olumlu karşılanmamıştır (BOA-BEO, 3135/235080).⁹

⁶1890 yılına doğru Fransa ve İngiltere'de inşa edilmiştir. Bu gemilerde oldukça başarı elde edilmiş olup az tonajla filo hareketine iştirake elverişli surette seri ateşli toplar ve çeşitli torpido kovanları ile teçhiz edilmişlerdir. Torpido geçerlerin (ganbot) birinci vazifesi büyük gemileri torpido saldırılarına karşı müdafaa etmek, ikinci vazifeleri de filo hareketi esnasında fırsat düştükçe torpido hücumu yapmaktır. II. Abdülhamit devrinde bu tür üç adet gemi elde edilmiştir (Batmaz, 2002, s. 228-229).

⁷Amiral yetkilerine sahip deniz subayı (Karadoğan, 2007, s. 14).

⁸...eşkıya tecavüzünün ve barut ve esliha idhalatının men'i zımında İnöz'de asker ikamesinin ikinci ordu-yı hümayun kumandanlığına tebliğ edildiği taraf-ı vala-yı seraskerinin ve Selanik'te iki ve Taşoz'da dahi bir kıt'a seriü'l-seyr torpidogeçer hümayun bulunduğu Gelibolu ve Ma'araz Körfezlerinden Karaağaç Limanına kadar sevhilinin Taşoz'daki torpidogeçer hümayun ile tarassud itirilmesi zımında Selanik Komodorluğu'na tebligat-ı lazime icra kılındığı bahriye nezaret-i celilesinden cevaben... [BOA- Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi (DH.MKT), 1192/33]

⁹İnöz Kazası koruluğunda görülen eşhas-ı müsellahtan tarafından Rum Köylerine silah ve cephane dağıtılmasının ve sahilin bazı cihetinden barut ihraç olunduğunun ve Dedeğaç

Nitekim başka bir açıdan bakıldığında da Nasır Paşa tarafından gönderilen yazının devamında bölgedeki Rum köylerinde kıtlık yaşandığı, bu nedenle silah yasağı ve ilaca bağlılığın arttığı, yakın mevkiiler olması sebebiyle Keşan ve Ferecik taraflarındaki Rum köylerinin dağıtılacağı türünden haber alındığı belirtilmektedir. Yaşanan kıtlık karşılığında ahali açlık ve ilaç gereksinimini silah kaçakçılığı yolu ile gidermeye çalışmaktadır. Bunun dışında bölgede her hangi bir şakavet olayı hissedildiğinde Dedeğaç'tan bir müfreze sevkiyle birlikte civar mevkiilerdeki jandarma müfrezelerinin iltihakıyla eşkiya takibatının mümkün olduğu da eklenmiştir (BOA-BEO, 3135/235080).¹⁰

İnöz kazasına yeterli miktarda jandarma konularak her türlü asayişin sağlanacağı belirtilmiştir. Jandarma daima seyyar bir halde ve gizli olarak faaliyet gösterecek, araştırma ve takip yapacak, gerektiğinde şiddetli bir koruma ile müfsidlerin fikirlerine, emellerine ve zararlı düşüncelerine meydan veremeyecektir ki bu da kafi bir tedbir olup asker konulmasına lüzum bulunmamaktadır. Bu bağlamda sahilin korunmasına lüzum yoktur. Jandarmanın yapacağı takibat ve araştırma için İnöz kazasına asker konulmasına lüzum olmadığı, Dedeğaç mevkiinde asayiş için konulmuş bir nizamiye taburunun mevcut olduğu, civar mevki ve kasabalardaki karakolların da bu tabura dahil edilerek her türlü yardımı yapacağı, ayrıca bir müfrezenin mümkün olmadığı bildirilmiştir.

İkinci Ordu Kumandanı Nasır Paşa verdiği cevapta İnöz kazasıdâhilinde asayiş ihlal edecek dikkate değer bir olay olmadığını da ilave etmiştir. Ayrıca, askerinin olup olmayacağı meçhul hadiseler üzerine bölünmesinin asıl

Yunan Konsolos vekilinin Rum ahaliyi silahlandırmağa sarf-ı mesai ettiği mahsus bulunduğu kaza-i mezkure bir bölük asakir-i nizamiye ikamesi icab-ı halinde icra ve arz ve iş'arını emr-i şereftevar iden 15 Ağustos 323 tarih ve beşyüzyetmişdört numrolu emirname-i ali-i üzerine bu babdaki malumat ve mutalaatin beyanı lüzumu Dedeğaç mevki kumandanlığına istifsar kılınmış idi. Bu kere alınan cevapnamede : İnöz kazasının sahil olması hasebiyle eşya-yı memnua ve mevadd-ı muzırta ithali kayık veya mavna gibi vesait-i bahri ile icra kılınacağı cihetle sevahil-i ma'ruza seriü'l-seyr bir vapurla taht-ı tarassudda bulundurulduğu takdirde erbab-ı müfsidenin amal-i me'lanatkaranelerine meydan verilmeyeceği... (BOA-BEO, 3135/235080)

¹⁰...Rum köylerinin kılletten dolayı esliha-ı memnua ve ecza-yı nariye merbutiyet ve kurbiyyet-i mevkiyyesi sebebiyle Keşan ve Ferecik taraflarındaki Rum köylerinin nakl ve tevzi idilebileceğinin bu müsüllü ahvalin hin-i istihbarında istihcarata ve icra-yı şekavet gibi halin hiss edildiğinde Dedeğaç'tan derhal bir müfreze-i askeriyenin sevki ve etraf ve civar mevkiide dahi jandarma müfrezelerinin iltihakı suretiyle takibat ve taharriyat-ı mükemmele icrası mümkün bulunduğu cihetle ... (BOA-BEO, 3135/235080)

vazifelerini ihlal edeceğini belirtmiş, sahilin seyir halinde bir vapurla koruma altına alınmasını, İnöz kazasında kalıcı, durumu şüpheli köylerde isekafi miktarda seyyar jandarma ile asayişin berkemal olacağı kanaatini dile getirmiştir. Bu nedenle arz edilen mevkide asker konulmasına şimdilik ihtiyaç görülmediği, bu konudaki kararın seraskere bırakıldığı bildirilmiştir(BOA-BEO, 3135/235080).¹¹

4. SONUÇ

Balkan coğrafyasına oldukça yakın bir mevkide bulunan Enez ve civarı yaşanan siyasi gelişmelerden uzak kalamamıştır ki bu da doğaldır. Osmanlı gayrimüslim tebaası etnik milletlerine yardım etmek istemiş, bu anlamda önemli rol oynamışlardır. Balkan Savaşları'nda Osmanlı Devleti'ne karşı kullanılmak üzere silah yardımı yapan gayrimüslimler nihayetinde Osmanlı vatandaşdır. Bu rolde özellikle silah ve barut yardımı gibi silahlandırmaya yönelik çabalar dikkat çekicidir. Yapılan yardımların dışarıdan yönlendirilmesine en iyi örnek Yunan Başkonsolos vekilinin harcadığı mesai ve teşvikleridir.

Osmanlı yerel idarecileri bölgedeki faaliyetleri yakından takip etmiş ve ilgilenmiştir. Dedeğaç ve İnöz yöneticileri Edirne Valiliğini bilgilendirmiş, hatta alınacak önlemlere dair öneriler de sunmuşlardır. Ancak, güvenlik açısından bölgenin bağlı olduğu İkinci Ordu gelen tekliflere olumlu yaklaşmamıştır. Bu yaklaşımda Osmanlı ordusunun içinde bulunduğu her anlamdaki yokluk esastır. Sahil olan İnöz ve çevresinin asayişinin sağlanmasında fazla masrafa girmeden seyir halindeki bir vapurun yeterli olacağı, hem İnöz Kazasında hem de köylerde jandarmanın asayişte etkili olacağı, bu amaçla or-

¹¹...Dedeğaç mevkine idame ve asayiş emrinde ikame olunmuş olan bir nizamiye taburu mevcudunun sülüsânını civar ve mevaki'e ve kasabanın dahil karakollarıyla emr-i inzibatiye ve sülüsünü merkezde her dürlü ihtimale karşı kıt'a-yı manzara olmak üzere tahsis ettiğinden ayruca bir müfrezenin tefriği mümkün olmadığı ve ma-haza saye-i asayiş vaye-i hazret-i mülukanede kaza-i mezkur dahilinde emr-i asayiş ihlal edecek zikre şayan bir vukuat zuhur etmediği ve asakir-i şahanenin ahval-i meçhule üzerine teşettüt ve inkisama uğradılması vazife ve idarelerini eşkal-i zabt ve rabt ve ita'atlerini ihlal edeceği cihetle suret-i ma'ruza vechle sevahil-i ma'ruzanın seriü'l-seyr bir vapurla taht-ı tarasudda bulundurulması ve İnöz kazasına da miktar-ı kafi jandarma ikamesiyle dahilen ve şüpheli kurada bunlardan icabı kadarının seyyar bir halde tahkik ve tahsiste istihdam kılınması muvafık-ı hal ve sıhhat olup mevki-i ma'ruza asker ikamesine şimdilik ihtiyaç görülmemekte ise de ifa-yı muktezası re'y-i sami-i cenab-ı seraskerilerine... (BOA-BEO, 3135/235080)

dunun askerini lüzumsuz yere bölmenin faydalı olmayacağı düşüncesi zikredilmiştir.

Katkı Belirtme: Araştırma sürecinde değerli katkılarından dolayı kıymetli Hocam Prof. Dr. Jülide Akyüz Orat'a teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). *MECLİS-İ VALA D.* 43 G: 9.
BOA. *İRÂDE MESÂİL-İ MÜHİMME (İ. MSM).* D: 84 G: 2408.
BOA. *CEVDET ASKERİYE (C. AS).* 1850.
BOA. *BAB-I ALİ EVRAK ODASI (BEO).* 3135/235080.
BOA. *DÂHİLİYE NEZARETİ MEKTUBİ KALEMİ (DH. MKT).* 1192/33.

Makale ve Kitaplar

- Batmaz, Ş. (2002).*II. Abdülhamid Devri Osmanlı Donanması.*Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Halaçoğlu, A. (2002). Balkan Savaşları (1912-1913).*Yeni Türkiye Yayınları, Türkler/13,* 296-307.
- Karadoğan, U. C. (2007).*Türk Donanması ve Faaliyetleri (1914-1925).*Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özey, R. (2002). 19. Asırda Edirne Vilayeti Coğrafyası.*Marmara Coğrafya Dergisi, 6,* 1-36.
- Saatçi, M. B. (2002). XIX. Yüzyılın Sonunda Makedonya Sorunu ve Makedonya'da Kurulan Örgütler.*Yeni Türkiye Yayınları, Türkler/13,* 108-117.
- Uçarol, R. (2010). *Siyasi Tarih (1789-2010).* İstanbul: Der Yayınları.
- Umar, B. (2003). *Trakya-Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Enez. (1973).*Yeni Hayat Ansiklopedisi*(c. 3, s. 1169-1170).İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Yetim, F. (2011). Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Döneminde Balkan Milliyetçiliği ve Büyük Güçler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25,* 285-296.